

**Magdalena Sobalik¹, Agnieszka Kapala², Wojciech Kapala³,
Małgorzata Wojciechowska⁴**

¹Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych, Poznań; Poznańska Akademia Medyczna im. Księcia Mieszka I, Poznań

²Wielkopolskie Centrum Medyczne, Szpital św. Wojciecha, Poznań

³Medyczne Studium Zawodowe, Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 1, Poznań

⁴Katedra Zdrowia Matki i Dziecka, Zakład Praktycznej Nauki Położnictwa; Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego, Poznań

WIEDZA I ŚWIADOMOŚĆ, DOŚWIADCZENIE I ZACHOWANIA ORAZ OPINIE I POSTAWY MŁODYCH DOROSŁYCH NA TEMAT CHOROÓB PRZENOSZONYCH DROGĄ PŁCIOWĄ NA PRZYKŁADZIE SŁUCHACZY MEDYCZNYCH STUDIÓW ZAWODOWYCH

Knowledge and awareness, experience and behavior and the
opinions and attitudes of young adults about sexually transmitted
diseases on the example of medical vocational study students

Wstęp

Choroby przenoszone drogą płciową stanowią istotny problem zdrowia publicznego w wielu krajach na całym świecie ze względu na ich wysoką zachorowalność, szczególnie wśród młodych osób. Szacuje się, że w Polsce (według danych z lat 2018–2019) problem chorób przenoszonych drogą płciową (w szczególności zakażenia HIV i zachorowalność na AIDS, zachorowania na kiłę, rzeżączkę, chłamydiozę) dotyczy przede wszystkim osób w wieku 20–44 lat [11].

Temat seksu, w tym chorób przenoszonych drogą kontaktów seksualnych, jest tematem niestety nadal dla większości ludzi drażliwym i dlatego niezbyt często podejmowanym. Tymczasem już w 2006 roku szacowano, że mniej więcej połowa nowych przypadków zakażeń wirusem HIV na całym świecie dotyczy młodych ludzi w wieku 15–24 lat. Według Światowej Organizacji Zdrowia (World Health Organization, WHO) 41% osób przed 25. rokiem życia uprawia niezabezpieczony seks. Szacunkowa liczba nowych przypadków zakażeń przenoszonych drogą płciową w USA to 9,1 mln rocznie wśród ludzi przed 25. rokiem życia. Randki podejmowane w okresie dojrzewania oraz u młodych dorosłych stanowią istotny kontekst dla pierwszych doświadczeń seksualnych i przy braku odpowiedniej wiedzy na temat prewencji zachorowań na schorzenia przenoszone drogą płciową mogą stanowić istotny czynnik ryzyka zdrowotnego [1,4,15]. Jak wskazują badania, wczesne rozpoczęcie inicjacji seksualnej wiąże się zwykle z większą liczbą partnerów seksualnych. Ponad połowa kobiet podejmujących ryzykowne zachowania seksualne jest przekonana, że nie niosą one ze sobą żadnego ryzyka [10]. Ponadto, 21,5% osób aktywnych seksualnie w wieku 15–19 lat nie stosuje żadnych metod antykoncepcyjnych. Osoby w młodszym wieku rzadziej stosują metody antykoncepcji niż osoby w starszych grupach wiekowych, co stanowi szczególny czynnik ryzyka zakażeń przenoszonych drogą płciową [6].

Materiał i metodyka

Ankieta i grupa badana

Badanie ankietowe przeprowadzono w miesiącach kwiecień–czerwiec w 2024 roku. Badaniu poddano uczniów – słuchaczy Medycznego Studium Zawodowego Wielkopolskiego Samorządowego Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Poznaniu (nr 1 i nr 2), Gnieźnie, Koninie oraz w Rawiczu. Grupa badawcza liczyła 116 słuchaczy kształcących się na różnych kierunkach. Do badania wykorzystano formularz ankiety własnego autorstwa, który zawierał 30 pytań (pytania otwarte i zamknięte), w tym pytania tematyczne (26 pytań) oraz metryczkę (4 pytania). Ankieta miała formę elektroniczną i była realizowana on-line poprzez platformę internetową Microsoft Forms. Link i kod QR do ankiety był przekazany do dyrekcji szkół w wersji elektronicznej, a te następnie były przysyłane do nauczycieli prowadzących zajęcia w poszczególnych klasach, w których to nauczyciele przekazywali go dalej poszczególnym słuchaczom, tak aby każdy słuchacz, który wyraził gotowość i chęć udziału w badaniu, mógł wypełnić formularz ankiety na swoim smartfonie lub tablecie. Udział w badaniu był całkowicie dobrowolny. Chętni do wzięcia udziału w badaniu słuchacze wypełniali ankietę podczas zajęć w szkole. Zapewniono całkowitą anonimowość respondentów

i poufność danych – uczestnicy zostali zapewnieni, że adres IP urządzenia, z którego wypełniali ankietę, nie zostanie nigdzie utrwalony.

Charakterystyka badanych

W badaniu wzięło udział 116 słuchaczy, z czego większość stanowiły kobiety (78,5%; $n = 91$), zaś mężczyźni nieco ponad 20% badanych (21,5%; $n = 25$). Zdecydowana większość, tj. prawie 3/4 badanych, to młode dorosłe osoby z przedziału wiekowego 18–20 lat (27,5%; $n = 32$), 21–25 lat (45,5%; $n = 53$) oraz 26–30 lat (4,5%; $n = 5$), co stanowi łącznie 77,5% ogółu badanych. Pozostali respondenci w momencie przeprowadzania badań ankietowych zostali zakwalifikowani do nieco starszych grup wiekowych, tj. 31–35 lat ($n = 3$ osoby), 36–40 lat ($n = 7$) oraz 41 lat i więcej ($n = 16$), co stanowi łącznie 22,5% ogółu badanych. Średnia wieku badanych to 25,7 lat.

Blisko 80% badanych to osoby nie będące w sformalizowanych związkach, deklarujące się jako panna/kawaler (79%; $n = 92$), zaś pozostałe osoby to mężatka/zamężny (19%; $n = 22$) lub wdowa/wdowiec (2%; $n = 2$).

Wśród badanych najwięcej było słuchaczy kierunków kształcenia: technik usług kosmetycznych (33% ogółu badanych; $n = 38$), technik masażysta (25%; $n = 29$), technik farmaceutyczny (10,5%; $n = 12$) oraz terapeuta zajęciowy (9,5%; $n = 11$). Pozostałe osoby, które wzięły udział w badaniu w momencie wypełniania ankiety były słuchaczami kierunków: opiekun medyczny ($n = 9$), technik elektroradiolog ($n = 7$), podolog ($n = 4$), technik sterylizacji medycznej ($n = 4$) oraz florysta ($n = 2$).

Wyniki

Wyniki badań ankietowych pogrupowano w kilka kategorii tematycznych.

Wiedza i świadomość

Poddane badaniu ankietowemu osoby zostały zapytane, z jakich źródeł czerpią wiedzę na temat chorób przenoszonych drogą płciową (było to pytanie z wielokrotną odpowiedzią). Respondenci wskazali trzy główne źródła informacji na ten temat, mianowicie: Internet (89,5%; $n = 104$), zajęcia w szkole – szkoła średnia, studium zawodowe (51,5%; $n = 60$) oraz źródła naukowe, tj. książki, czasopisma naukowe (45,5%; $n = 53$). Część badanych wskazała także – jako źródło informacji na temat chorób przenoszonych drogą płciową – telewizję (programy, filmy) (27,5%; $n = 32$) oraz prasę codzienną/poradniki (16,5%; $n = 19$).

Ankietowani odpowiedzieli, że ich zdaniem do chorób przenoszonych drogą płciową zalicza się (pytanie z wielokrotną odpowiedzią) przede wszystkim HIV/AIDS (96,5%;

n = 112), rzeżączka (81%; n = 94), kiła (80%; n = 93) i zakażenie HPV (74%; n = 86) oraz zdecydowanie rzadziej chłamydia (48%; n = 56).

Osoby ankietowane zapytane, czy podczas kontaktu płciowego można zarazić się jeszcze innymi chorobami (pytanie zamknięte, ale z wielokrotną odpowiedzią,) wskazały zdecydowanie najczęściej na opryszczkę narządów płciowych (90,5%; n = 105), zaś dopiero w dalszej kolejności na zakażenie wirusem zapalenia wątroby, tj. HBV, HCV (49%; n = 57), świerzb (42%; n = 49), wszawicę (37%; n = 43), zaś tylko nieliczni wskazali na mięczaka zakaźnego (16,5%; n = 19).

Poddani badaniu dorośli odpowiedzieli także, jakie są ich zdaniem główne objawy chorób przenoszonych drogą płciową (pytanie z wielokrotną odpowiedzią; badani mieli wskazać 3 najważniejsze ich zdaniem objawy). Do głównych objawów chorób przenoszonych drogą płciową badani zaliczyli najczęściej: zmiany skórne (50%; n = 58), zmiany na błonach śluzowych (48%; n = 56) oraz wyciek z pochwy (47,5%; n = 55), jednakże oprócz tych głównych ich zdaniem objawów wymienili także równie prawie często ból podczas stosunku (39,5%; n = 46) oraz nieco rzadziej wyciek z cewki moczowej (24%; n = 28). Zdecydowanie rzadziej były wymieniane inne objawy, tj. wzrost temperatury (14,5%; n = 17), powiększone węzły chłonne (14,5%; n = 17), złe samopoczucie (14%; n = 16).

W przypadku podejmowania aktywności seksualnej chorobom przenoszonym drogą płciową – zdaniem badanych osób – można zapobiegać (pytanie z wielokrotną odpowiedzią) poprzez stosowanie prezerwatywy męskiej lub żeńskiej (92%; n = 107) – było to najczęstsze wskazanie respondentów. W dalszej kolejności, jako metodę mającą zapobiegać chorobom przenoszonym drogą płciową, ankietowani wskazali na: (sic!) dokładne umycie się/kąpiel po odbytym stosunku płciowym (38%; n = 44), tabletki, plastry, zastrzyki zawierające hormony działające antykoncepcyjnie (25%; n = 29) oraz żełe, kremy, globulki antykoncepcyjne (15,5%; n = 18). Do metod mających zapobiegać chorobom przenoszonym drogą płciową – zdaniem respondentów – można również zaliczyć: (sic!) spiralę wewnątrzmaciczną (7%; n = 8), naturalne metody planowania rodziny – kalendarzyk, metoda Billingsa (7%; n = 8), tabletkę „dzień po” (4%; n = 5), podwiązanie/przecięcie nasieniowodów (2%; n = 2), stosunek przerywany (1%; n = 1).

Respondenci zostali także zapytani o to, jaki ich zdaniem rodzaj aktywności seksualnej może się przyczynić do zarażenia chorobą przenoszoną drogą płciową. Badani wskazali (pytanie z wielokrotną odpowiedzią), że do zakażenia chorobą przenoszoną drogą płciową może dojść w wyniku stosunku waginalnego (87%; n = 101), rzadziej analnego (70%; n = 81), zaś najrzadziej oralnego (63%; n = 73).

Ankietowane osoby zapytano również, jakie inne zachowania mogą stanowić ryzyko zakażenia niektórymi chorobami przenoszonymi drogą płciową. Ankietowane osoby najczęściej napisały, że do przeniesienia choroby wenerycznej może się również

przyczynić (pytanie z wielokrotną odpowiedzią) używanie wspólnych gadżetów erotycznych (85%; n = 98), używanie wspólnych ręczników (54,5%; n = 63), używanie wspólnych gąbek (51,5%; n = 60), ale część respondentów stwierdziła jednak, że powyższe zachowania nie stanowią ryzyka przeniesienia choroby wenerycznej (11%; n = 13).

Ankietowani w większości napisali, że w przypadku niektórych czynników infekcyjnych, które mogą być przenoszone drogą płciową, istnieją szczepionki, które chronią przed ciężkim przebiegiem choroby i jej powikłaniami – tak przyznało prawie 70% badanych (67%; n = 78), zaś pozostała część respondentów była zdania (33%; n = 38), że nie ma takich szczepionek, które miałyby chronić w jakikolwiek sposób przed zakażeniami przenoszonymi drogą płciową.

Doświadczenia i zachowania

Wśród ankietowanych osób zdecydowana większość (68%; n = 79) przyznała, że odbywała już stosunek płciowy. Pozostała część ankietowanych (32%; n = 37) napisała, że nie odbywała stosunku płciowego. Na pozostałe pytania w tej kategorii tematycznej odpowiadali jedynie respondenci, którzy na powyższe zapytanie odpowiedzieli twierdząco, tj. że „odbyli już stosunek płciowy”.

Badane osoby określiły, że pierwszy stosunek płciowy odbyły w wieku 18 lat (30,5% – najczęściej wybierany przez badanych przedział wieku inicjacji seksualnej; n = 24). Inne przedziały wiekowe dla tego pytania: 16 lat lub mniej (14%; n = 11), 17 lat (21,5%; n = 17), 19 lat (16,5%; n = 13), 20 lat (7,5%; n = 6), 21 lat i więcej (10%; n = 8). Blisko 50% ankietowanych spośród tych, którzy odbywali już stosunki płciowe, zawsze używa prezerwatyw (44%; n = 35), prawie taka sama liczba badanych nie używa prezerwatyw podczas stosunków płciowych (43%; n = 34), zaś dalsza część badanych uprawiających seks (13%; n = 10) robi to okazjonalnie – czasami.

Wśród badanych osób, które uprawiały już seks, niewielka część tych osób (14% – średnio co 7. osoba; n = 11) przyznała, że miała więcej niż jednego partnera w ciągu ostatniego roku. Pozostała część, tj. 68 osób (86%), napisała, że w ciągu ostatniego roku nie miała więcej niż jednego partnera seksualnego. Wśród osób aktywnych seksualnie 1 osoba (1%) przyznała, że u jej partnera zdiagnozowano kiedyś chorobę przenoszoną drogą płciową, u zdecydowanej większości badanych respondenci nie podają takiego przypadku (81%; n = 64), ale dalsza część ankietowanych (18%; n = 14) przyznała, że nie potrafi odpowiedzieć na to pytanie – nie posiada wiedzy na ten temat.

Niewielka część badanych, którzy utrzymują aktywność seksualną, przyznała, że miała już kiedyś objawy, które mogły sugerować chorobę przenoszoną drogą płciową (5%; n = 4), zaś dalsza część tych osób napisała, że nigdy nie miała takich objawów (95%; n = 75). Wśród respondentów prowadzących życie seksualne niewielka ich liczba

wykonywała już kiedyś badania w kierunku chorób przenoszonych drogą płciową (20%; n = 16), zaś dalsza część badanych (80%; n = 63) nigdy nie wykonywała takich badań.

Opinie i postawy

Ankietowane osoby w większości oceniły poziom swojej wiedzy na temat chorób przenoszonych drogą płciową jako średni (56%; n = 65). Niewielka część osób napisała, że swoją wiedzę w temacie chorób przenoszonych drogą płciową określa jako wystarczającą (37%; n = 43), zaś kilka osób przyznało, że ich wiedza w tym temacie jest znikoma (7%; n = 8). Zdecydowana większość badanych (65,5%; n = 76) przyznała, że ma obawy związane z chorobami przenoszonymi drogą płciową i myśli, że przy każdym stosunku płciowym z nowo poznaną osobą istnieje jakieś ryzyko zakażenia taką chorobą. Niewielka część ankietowanych napisała, że ryzyko zakażenia chorobą przenoszoną drogą płciową jest niewielkie (19%; n = 22), zaś część osób napisała, że nie obawia się chorób przenoszonych drogą płciową (15,5%; n = 18).

Nieco więcej niż połowa badanych osób (59,5%; n = 69) napisała, że czuje się komfortowo, kiedy rozmawia ze swoim partnerem, rodzicami, rówieśnikami na tematy związane z chorobami przenoszonymi drogą płciową, jednak mniej niż połowa badanych (35,5%; n = 41) przyznała, że rozmowy na tego typu tematy z bliskimi osobami je krępują, zaś dalszych kilka osób (5%; n = 6) przyznało, że jest bardzo skrupowane, kiedy ma rozmawiać z bliskimi, poruszając tematy chorób wenerycznych.

Zdecydowana większość ankietowanych (88%; n = 102) jest zdania, że edukacja seksualna i związana z nią edukacja młodzieży na temat chorób przenoszonych drogą płciową jest potrzebna. Jedynie kilkanaście osób uważa inaczej, tj. 8 (7%) ankietowanych twierdzi, że każdy młody człowiek sam może sobie znaleźć informacje na poszukiwany przez niego temat, zaś dalsze 6 osób (5%) jest zdania, że informacji o chorobach wenerycznych młodym osobom mogą dostarczyć ich rodzice lub opiekunowie. Zdecydowana większość badanych (81%; n = 94) jest zdania, że młodzież ma obecnie łatwy dostęp do informacji na temat chorób przenoszonych drogą płciową, zaś tylko niewielka część ankietowanych (19%; n = 22) uważa inaczej, tj. że dostęp młodzieży do tego typu informacji jest trudny.

Pozostałe zagadnienia – pytania skierowane do osób w związkach

Ankietowane osoby zapytano także o inne merytoryczne kwestie, jednak z zaznaczeniem, że pytania te są adresowane do osób będących w związkach z drugą osobą. Na poniższe pytania odpowiedziało w sumie 91 ankietowanych (78,5% ogółu badanych).

Respondentów zapytano, czy kiedykolwiek rozmawiałaś/rozmawiałeś ze swoim partnerem o chorobach przenoszonych drogą płciową. Nieco więcej niż połowa osób deklarujących, że są w związku z drugą osobą, napisała, że rozmawiała już ze swoim

partnerem na takie tematy (59,5%; n = 54), ale 40,5% badanych (n = 37) przyznało, że takich rozmów nigdy nie przeprowadzało. Wśród osób będących w związkach zdecydowana większość ankietowanych (89%; n = 81) przyznała także, że nigdy nie przeprowadzała wspólnie ze swoim partnerem badań w kierunku chorób przenoszonych drogą płciową, ale niewielka liczba ankietowanych (11% – średnio co 10. osoba; n = 10) przyznała, że wykonywała już takie badania w przeszłości.

Do respondentów w kwestionariuszu ankiety skierowano jeszcze cztery inne pytania z zaznaczeniem jednak, że są one adresowane do osób, które doświadczyły już choroby przenoszonej drogą płciową; były to pytania otwarte, na które jednak nikt nie odpowiedział – nie udzielił odpowiedzi. Treść tych pytań była następująca: 1. Jak przebiegała Twoja diagnoza i leczenie?; 2. Jakie były Twoje odczucia i emocje związane z chorobą?; 3. Jak choroba wpłynęła na Twoje życie?; 4. Jakie rady dałabyś/dałbyś osobom, które podejrzewają u siebie chorobę przenoszoną drogą płciową?

Dyskusja

Ocena wiedzy i świadomości, doświadczeń i zachowań oraz opinii i postaw młodych dorosłych na temat chorób przenoszonych drogą płciową jest tematem ważnym i ciągle aktualnym. Jednym z wielu ważnych wątków prezentowanych badań było ustalenie, skąd młode osoby czerpią informację na temat chorób przenoszonych drogą płciową. Młodzi dorośli, jak wskazują badania, czerpią swoją wiedzę na temat chorób przenoszonych drogą płciową najczęściej z Internetu (89,5%), zaś dopiero w dalszej kolejności z innych źródeł, tj. zajęcia w szkole (już z zakończonej edukacji, a także podczas obecnej edukacji) oraz z innych źródeł, które respondenci określają jako naukowe (czasopisma, książki). Podobne wnioski płyną także z innych badań, np. z badania przeprowadzonego dla fundacji SEXED i DOZ.pl przez pracownię IPSOS (n = 2141), z którego wynika m.in., że podstawowym źródłem wiedzy o zdrowiu seksualnym dla części (54%) Polaków jest właśnie Internet [12].

Jak wynika jednak z analizy odpowiedzi udzielonych przez osoby ankietowane, znajomość tematu, jakim jest zapobieganie chorobom przenoszonym drogą płciową, jest co najmniej średnia. Fakt, że ankietowani prawidłowo identyfikują niektóre choroby przenoszone drogą płciową (HIV/AIDS, rzeżączkę, kiłę, zakażenie HPV), jest pokrzepiający, jednakże budzić niepokój powinien fakt, że tylko średnio co druga ankietowana osoba (49%) jest świadoma, że podczas kontaktu seksualnego można się także zarazić wirusem zapalenia wątroby oraz – w jeszcze mniejszym odsetku – innymi chorobami, tj. świerzb, wszawica i mięczak zakaźny.

O braku ugruntowanej wiedzy w temacie zapobiegania chorobom przenoszonym drogą płciową może także świadczyć to, że ankietowani, jako metodę zapobiegania

zarażeniu się takimi chorobami, wskazywali (obok prezerwatywy) także inne metody i techniki jak kąpiel/umycie się po odbytych stosunku oraz (sic!) wskazywali m.in. także różne metody i techniki antykoncepcyjne (tabletki, plastry, zastrzyki zawierające preparaty antykoncepcyjne, spirala wewnątrzmaciczna, czy też naturalne metody planowania rodziny lub nawet stosunek przerywany), jako takie, które – według nich – mają skutecznie chronić przed zakażeniami przenoszonymi drogą płciową. Część młodych dorosłych uważa nadal zatem, że jeśli stosują hormonalne środki antykoncepcyjne, to stosunek seksualny nie jest już zachowaniem ryzykownym.

Prezerwatywy lateksowe wymieniane najczęściej i prawidłowo, jako metoda zapobiegania chorobom przenoszonym drogą kontaktów płciowych, to skuteczna nieswoista metoda profilaktyki chorób przenoszonych drogą kontaktów seksualnych u osób, które pozostają aktywne seksualnie. Zgłoszone przypadki zachorowania mimo ochrony za pomocą prezerwatyw wynikają raczej z ich niekonsekwentnego lub nieprawidłowego stosowania niż ewentualnych wad produkcyjnych tego produktu. Przesłanki teoretyczne, doświadczenia laboratoryjne oraz dane naukowe z badań obejmujących pary, w których tylko jeden partner był zakażony, wskazują, że konsekwentnie i prawidłowo stosowane prezerwatywy są bardzo skuteczne (nawet 90%) w zapobieganiu transmisji zakażenia [16].

Niektóre odpowiedzi udzielone przez ankietowanych młodych dorosłych należy uznać za mijające się z prawdą, nieoparte na ugruntowanej wiedzy na dany temat, a nawet niebezpieczne, bowiem stanowiące ryzyko – w przypadku postępowania według takich informacji – realnego zakażenia w sytuacji kontaktu seksualnego. Należy zauważyć, że tylko niektórzy ankietowani (63%) wskazali, że seks oralny stanowi ryzyko przeniesienia choroby wenerycznej i innych niekiedy bardzo niekorzystnych konsekwencji zdrowotnych. Jak wynika z różnych badań wśród pacjentów, którzy zgłaszają się do poradni laryngologicznych i u których stwierdza się przewlekłą chrypkę, ból gardła i inne objawy mogące świadczyć o nowotworze w obrębie jamy ustnej, gardła i krtani, część z nich podaje, że ich praktyki seksualne obejmują seks oralny (niekiedy z wieloma partnerami), co naraża ich na zakażenie wirusem HPV (*Human Papilloma Virus* – wirus brodawczaka ludzkiego) i związany z nim niekiedy proces onkogenezy [9]. W dobie powszechnych i dostępnych szczepień ochronnych w Polsce, w tym szczepień na HPV, niepokojący jest także fakt, że – jak wynika z badań własnych – jedna trzecia badanych (33%) jest zdania, że nie ma szczepionek, które mogłyby chronić w jakikolwiek sposób przed niektórymi zakażeniami przenoszonymi drogą płciową i ich ewentualnymi następstwami.

Tymczasem, jak wynika z Raportu Agencji Badań Medycznych „Powszechny program szczepień przeciw HPV – przewidywane skutki zdrowotne dla populacji oraz dla systemu ochrony zdrowia w Polsce”, co roku u ok. 4,4 tys. kobiet i 1,6 tys. mężczyzn w Polsce rozpoznaje się choroby, którym w dzisiejszych czasach można by

skutecznie zapobiec poprzez szczepienia przeciwko HPV. Agencja Badań Medycznych wyliczyła, że na przestrzeni lat 1999–2020 można było uniknąć 90–114 tys. przypadków nowotworów, gdyby wszyscy mieszkańcy Polski zostali w poprzednich dekadach zaszczepieni przeciwko wirusowi HPV odpowiednio jedną lub drugą dostępną na rynku szczepionką. Jak napisano w tym Raporcie, „budowanie społecznego zaufania do szczepień jest kluczowym elementem maksymalnej redukcji zakażeń wirusem HPV w populacji Polski” [13].

Poziom wiedzy młodych dorosłych o chorobach przenoszonych drogą płciową przez nich samych został określony jako średni (56%) lub znikomy (7%), co świadczy o tym, że przynajmniej część tych osób uświadamia sobie braki w edukacji w tym temacie. Jedynie 37% badanych określiła poziom swojej wiedzy w tym temacie jako wystarczający.

Jak wynika z badań własnych, w sumie około 40% badanych osób przyznaje, że rozmowy z bliskimi osobami na temat seksu, edukacji seksualnej i chorób przenoszonych drogą płciową je krępują. Jest to zgodne z wieloma badaniami, które mówią o tym, że młodzi ludzie mogą unikać rozmów o seksie i innych tematów z nim związanych ze strachu, że podejmowanie takich rozmów może doprowadzić do „utruty twarzy” lub zranienia uczuć innych osób (w wyniku odrzucenia) lub uszczerbku na reputacji (w wyniku sprawiania wrażenia niestosownego). To sprawia w rezultacie, że bezpieczniejszy seks jest trudny do osiągnięcia. Młodzi ludzie z tego powodu mogą również niechętnie rozmawiać z bliskimi o używaniu prezerwatyw, jeśli jest to postrzegane jako równoznaczne z proponowaniem lub wyrażaniem zgody na seks [8].

Pokrzepiający jest fakt, że młodzi dorośli w zdecydowanej większości (88% w badaniu własnym) są zdania, że edukacja seksualna i związana z nią edukacja młodzieży na temat chorób przenoszonych drogą płciową jest potrzebna. Widzą tym samym potrzebę posiadania takiej wiedzy. Bardzo podobny wynik procentowy osiągnięto w badaniu przeprowadzonym dla fundacji SEXED i DOZ.pl przez pracownię IPSOS (n = 2141), gdzie aż 86% badanych uważa, że należy wprowadzić do szkół taki przedmiot jak edukacja seksualna. Jak wynika z tych badań, edukacja seksualna powinna obejmować w sumie trzy główne tematy – każdy uzyskał ponad 80% wskazań osób ankietowanych, wokół których powinna się koncentrować edukacja seksualna w szkole to: 1. zapobieganie chorobom przenoszonym drogą płciową, 2. dojrzewanie i zmiany zachodzące w ciele oraz 3. metody antykoncepcji i planowania rodziny [12].

Należy zasygnalizować, że w sferze publicznej są obecne dwa dyskursy o edukacji seksualnej – 1. określany jako konserwatywny oraz 2. liberalny. Jak się powszechnie zauważa, są one silnie spolaryzowane i wzajemnie się wykluczające. Jak piszą J. Dec-Pietrowska i wsp., spór w tym kontekście w głównej mierze dotyczy potrzeby, celowości, założeń, wpływu, postaci, treści czy osób prowadzących edukację w zakresie seksualności. Dyskusja ta jest mocno upolityczniona i ma światopoglądowy charakter.

Potrzeba edukacji seksualnej jest bezdyskusyjna – wynika to z badań własnych (oraz z wielu innych badań o podobnej tematyce), których wyniki pokazują dość duże braki u respondentów w merytorycznej wiedzy w badanym obszarze. Edukacja seksualna powinna się więc koncentrować przede wszystkim na przekazywaniu obiektywnej najnowszej naukowej wiedzy o ludzkiej seksualności, w atmosferze szacunku dla każdego człowieka. Podkreśla się, że powinna także dopuszczać dyskusję na temat różnorodnych ludzkich wyborów, a także przekonań stojących za nimi, wartości i poglądów, ale bez narzucania jednej wizji świata. Jedyną tzw. „indoktrynacją”, której powinno się poddać w tym procesie osoby edukowane, jest budowanie u nich postaw szacunku do innych ludzi bez względu na ich płeć, orientację seksualną, kolor skóry, religię czy stan zdrowia, a także kształtowanie empatii i odruchów niezgody na krzywdę drugiego człowieka. W edukacji seksualnej ważnym tematem – jak obrazuje to prezentowana praca – jest obszar związany z chorobami przenoszonymi drogą kontaktów seksualnych, w tym w szczególności metod zapobiegania tym chorobom oraz uświadamienie o wczesnych i możliwych odległych następstwach takich chorób [3].

Posiadanie rzetelnej wiedzy z zakresu edukacji seksualnej, w tym także o chorobach i metodach zapobiegania ich przenoszeniu, jest dla młodych ludzi obecnie bardzo istotne. Należy bowiem pamiętać, że dość powszechne obecnie niestety zażywanie przez osoby dorosłe, ale także młodzież różnych substancji psychoaktywnych (przede wszystkim alkoholu i papierosów, ale także niekiedy narkotyków i tzw. dopalaczy) stanowi dość ważny czynnik ryzyka podejmowania przypadkowych kontaktów seksualnych. Badanie w tym temacie zostało przeprowadzone w Brazylii wśród uczniów szkoły średniej w São Paulo na grupie osób ($n = 689$) w wieku 14–21 lat (średnia wieku 17,7 lat). Badanie wykazało, że młode osoby zażywające narkotyki, w porównaniu z osobami niezażywającymi narkotyków, pierwszy stosunek płciowy odbywają w młodszym wieku (15,2 lat vs 15,7 lat), częściej odbywają pełny stosunek płciowy (80,8% vs 53,5%), częściej występuje u nich tendencja do rzadszego używania prezerwatyw (56,7% vs 65,3%) oraz częściej także odbywają stosunki płciowe z prostytutkami (31,1% vs 15%). Autorzy tego badania, podsumowując, stwierdzili, że ryzykowne zachowania seksualne wśród młodych osób były większe u osób zażywających narkotyki, przy czym zachowania seksualne o najwyższym ryzyku były zauważalne u osób, które używały alkoholu i marihuany [14]. Przyjmowanie narkotyków i innych środków wiąże się niekiedy z ryzykownymi zachowaniami seksualnymi, takimi jak uprawianie seksu bez zabezpieczenia i/lub z wieloma partnerami, a zatem zwiększa się tym samym ryzyko zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową [5]. Należy też zauważyć, że obecny cały czas problem spożywania alkoholu przez osoby dorosłe, ale także przez część młodzieży zwiększa również w określonym stopniu podejmowanie ryzykownych kontaktów seksualnych. Istnieją trzy możliwe wyjaśnienia związku między nawykami

picia alkoholu a niebezpiecznym seksem: 1. alkohol może zmniejszać motywację do bezpiecznego seksu; 2. ryzykujący seksualnie są skłonni pić więcej; 3. picie może być związane z niebezpiecznym seksem przez przypadek, ponieważ kontakty seksualne często zaczynają się w lokalach publicznych [7]. Związek pomiędzy zażywaniem alkoholu a ryzykownymi zachowaniami seksualnymi jest złożony, niemniej jednak należy stwierdzić, że ryzyko zakażenia chorobą przenoszoną drogą płciową u młodych ludzi znacznie wzrasta w sytuacji podejmowania aktywności seksualnej pod wpływem alkoholu. Jak pisze M. L. Cooper, podając przykład takiego zachowania, związek ten jest istotny zwłaszcza w środowisku studentów w USA, którzy mają średnio więcej niż 8 nowych partnerów seksualnych w ciągu 4 lat studiów – ma to związek z bezprecedensową swobodą eksperymentowania w okresie nauki uniwersyteckiej [2].

Podsumowując, należy stwierdzić, że edukacja seksualna prowadzona u młodzieży jeszcze przed rozpoczęciem aktywności w tym obszarze pozwoli zwiększyć poziom świadomości i wiedzy oraz uwrażliwić młodzież na bardzo ważne zagadnienia medyczne, co w rezultacie pozwoli na ograniczenie liczby przypadków chorób przenoszonych drogą płciową w przyszłości. Pociągnie to za sobą wymierne pożądane skutki zdrowotne, społeczne i ekonomiczne.

Wnioski:

1. Młode dorosłe osoby, mimo że czerpią swoją wiedzę na temat chorób przenoszonych drogą płciową przede wszystkim z Internetu (89,5%), uprzednich i/ lub obecnych zajęć w szkole oraz różnych źródeł naukowych, oceniają poziom swojej wiedzy na temat chorób przenoszonych drogą płciową z reguły jako średni.
2. Większość młodych dorosłych (92%), jako metodę zapobiegania chorobom przenoszonym drogą płciową, wymienia prezerwatywę męską i/lub żeńską. Część dorosłych jest zdania, że chorobom przenoszonym drogą płciową można zapobiegać także innymi metodami, tj. poprzez dokładne umycie się/kąpiel po odbytych stosunku płciowym, przyjmowanie preparatów antykoncepcyjnych, posiadanie przez kobietę spirali wewnątrzmacicznej, czy też stosowanie naturalnych metod planowania rodziny lub też używanie tabletki „dzień po”, a także podwiązanie/przecięcie nasieniowodów czy stosunek przerywany.
3. Do głównych chorób przenoszonych drogą płciową młodzi dorośli zaliczają przede wszystkim HIV/AIDS, rzeżączkę, kiłę i zakażenie HPV. Tylko co drugi dorosły jest zdania, że drogą kontaktów płciowych można się także zarazić wirusem zapalenia wątroby (HBV, HCV).
4. Tylko 63% młodych dorosłych jest zdania, że seks oralny może stanowić czynnik ryzyka przeniesienia choroby wenerycznej.

5. Zaledwie 33% młodych dorosłych nie zna szczepionek, które mogą chronić przed zakażeniami wirusowymi przenoszonymi drogą płciową i ich skutkami.
6. Jedna piąta młodych dorosłych (20%), którzy są aktywni seksualnie, wykonywała już kiedyś badania w kierunku chorób przenoszonych drogą płciową.
7. Prawie połowa młodych dorosłych (40,5%) jest w różnym stopniu skrupowana, kiedy ma rozmawiać z bliskimi, poruszając tematy chorób wenerycznych.
8. Bardzo duża część młodych dorosłych (88%) jest zdania, że edukacja seksualna i związana z nią edukacja młodzieży na temat chorób przenoszonych drogą płciową jest potrzebna.
9. Prawie połowa młodych dorosłych (40,5%) deklarujących, że są w związku, przyznaje, że nigdy nie rozmawiała ze swoim partnerem na tematy związane z chorobami przenoszonymi drogą kontaktów płciowych.

Bibliografia:

1. Bruijn P, Burrie I, Wel F. *A risky boundary: unwanted sexual behaviour among youth*. J Sex Aggress 2006; 12(2): 81–96.
2. Cooper ML. *Alcohol use and risky sexual behavior among college students and youth: evaluating the evidence*. J Stud Alcohol Suppl 2002; supplement no. 14: 101–117.
3. Dec-Pietrowska J, Walendzik-Ostrowska A. *Wokół problematyki edukacji seksualnej w Polsce*. Wychowanie w Rodzinie 2020; XXIII(2): 229–242.
4. Jarząbek-Bielecka G, Pawlaczyk M, Pisarska-Krawczyk M, et al. *Choroby przenoszone drogą płciową u nastolatków*. Curr Gynecol Oncol 2015; 13(1): 20–26.
5. Khan MR, Berger A, Hemberg J, et al. *Non-injection and injection drug use and STI/HIV risk in the United States: the degree to which sexual risk behaviors versus sex with an STI-infected partner account for infection transmission among drug users*. AIDS and Behavior 2013; 17(3): 1185–1194.
6. Krauss H, Bogdański P, Szulińska M, et al. *Sexual initiation of youths in selected European countries compared with their sexual and contraceptive knowledge*. Ann Agric Environ Med 2012; 19(3): 587–592.
7. Łukaszek M. *Socially maladjusted men and their sexual scripts in the context of psychoactive substance use*. Alcohol Drug Addict 2018; 31(3): 193–212.
8. Marston C, King E. *Factors that shape young people's sexual behaviour: a systematic review*. Lancet 2006; 368(9547): 1581–1586.
9. Nowosielska-Grygiel J, Owczarek K, Bielińska M, et al. *Analiza czynników ryzyka nowotworów jamy ustnej i gardła środkowego w materiale własnym*. Otolaryngol Pol 2017; 71(2): 22–28.
10. Olszewski J, Olszewska H, Abacjew-Chmylko A, et al. *Sexual behavior and contraception among young Polish women*. Acta Obstet Gynecol Scand 2010; 89(11): 1447–1452.
11. Portal Edukacyjny Krajowego Centrum ds. AIDS. Dostęp: https://www.hiv-aids.edu.pl/610a58e0348f4_Sytuacja-epidemiologiczna-2020.pdf (hiv-aids.edu.pl), (data wejścia 18.06.2024).

12. Raport: *Kto ma wiedzieć jak rozmawiać o seksie?*. Narodowa Kartkówka z WDŻ. Dostęp: https://sexed.pl/wp-content/uploads/2024/06/Narodowa-Kartkowka-z-WDZ-SEXEDPL-DOZ.PL_.pdf (data wejścia 06.12. 2024).
13. Raport: *Powszechny program szczepień przeciw HPV – przewidywane skutki zdrowotne dla populacji oraz dla systemu ochrony zdrowia w Polsce*. Agencja Badań Medycznych; Dostęp: <https://abm.gov.pl/pl/aktualnosci/2546,Powszechny-program-szczepien-przeciw-HPV-przewidywane-skutki-zdrowotne-dla-popul.html> (20.06.2024).
14. Scivoletto S, Tsuji RK, Abdo CHN, et al. *Use of psychoactive substances and sexual risk behavior in adolescents*. Substance Use & Misuse 2002; 37(3): 381–398.
15. Wang B, Li X, Stanton B, et al. *Sexual attitudes, pattern of communication, and sexual behavior among unmarried out-of-school youth in China*. BMC Public Health 2007; 7:189.
16. Workowski KA, Bachmann LH, Chan PA, et al. *Sexually transmitted infections treatment guidelines*, 2021. MMWR Recomm Rep 2021; 70(4): 1–187.

STRESZCZENIE:

Choroby przenoszone drogą płciową stanowią istotny problem zdrowia publicznego w wielu krajach na całym świecie, ze względu na ich wysoką zachorowalność, szczególnie wśród młodych osób. W badaniu podjęto problem oceny wiedzy i świadomości, doświadczeń i zachowań oraz opinii i postaw młodych dorosłych na temat chorób przenoszonych drogą płciową z uwagi na fakt, że jest to temat ważny i ciągle aktualny. Wyniki badania pokazują, że poziom wiedzy młodych dorosłych na temat chorób przenoszonych drogą kontaktów seksualnych jest niezadowalający i może stanowić czynnik ryzyka dla niektórych chorób o bliskich i niekiedy także dalszych konsekwencjach zdrowotnych.

SŁOWA KLUCZOWE: choroby przenoszone drogą płciową, edukacja seksualna, bezpieczny seks, substancje psychoaktywne

ABSTRACT:

Sexually transmitted diseases are a significant public health problem in many countries around the world due to their high incidence, especially among young people. The study addressed the problem of assessing knowledge and awareness, experiences and behaviors, as well as opinions and attitudes of young adults about sexually transmitted diseases due to the fact that this is an important and still topical topic. The study results show that the level of knowledge of young adults about diseases transmitted through sexual contact is unsatisfactory and may constitute a risk factor for some diseases with close and sometimes further health consequences.

KEYWORDS: sexually transmitted diseases, sexual education, safe sex, psychoactive substances

GLÓWNA BIBLIOTEKA LEKARSKA

IM. STANISŁAWA KONOPKI W WARSZAWIE

OFERUJEMY:

DOSTĘP DO POLSKIEJ BIBLIOGRAFII LEKARSKIEJ

DOSTĘP DO BAZY Tez-MeSH

PUBLIKOWANIE W „BIULETYNIE GBL”

TEMATYCZNE ZESTAWIENIA LITERATURY

POTWIERDZANIE UDZIAŁU W PUBLIKACJACH NAUKOWYCH

ZBIORY WŁASNE

STARODRUKI, ARCHIWALIA, MUZEALIA

KWERENDY Z HISTORII MEDYCYNY I NAUK POKREWNYCH

PREZENTACJĘ WYSTAW

DOSTĘP DO BAZ CZASOPISM I KSIĄŻEK

ZAMÓWIENIA NA USŁUGI MOŻNA SKŁADAĆ OSOBIŚCIE LUB ZA POŚREDNICTWEM FORMULARZY
DOSTĘPNYCH NA STRONIE INTERNETOWEJ GBL: WWW.GBL.WAW.PL W ZAKŁADCE „USŁUGI”

Główna Biblioteka Lekarska
im. Stanisława Konopki w Warszawie
ul. Chocimska 22, 00-791 Warszawa
e-mail: informatorium@gbł.waw.pl
tel.: 22 849 78 51/53 w. 100/104

PONIEDZIAŁEK – PIĄTEK 8:30-18:00
I i III SOBOTA miesiąca 9:00-17:00

Dział Starej Książki Medycznej
ul. Jazdów 1A, 00-467 Warszawa
e-mail: sk-med@gbł.waw.pl
tel.: 22 622 50 05

PONIEDZIAŁEK – PIĄTEK 9:00-15:00